Jak sprawdzić wiarygodność informacji w internecie?

W internecie znajdziesz wiele informacji na każdy temat. Wiadomości, porady, dane, grafiki powstają w bardzo szybkim tempie i często nie wiesz, które z nich są prawdziwe i wiarygodne, a które wprowadzają w błąd. Ponadto w internecie, szczególnie w social mediach (to znaczy mediach społecznościowych np. Facebook, Twitter, Youtube) bardzo wiele osób dzieli się swoimi opiniami, osobistymi komentarzami, a nie faktami. Dlatego warto nauczyć się odróżniać jedne od drugich i wiedzieć, jak sprawdzić wiarygodność informacji w Internecie.

Z pojęciem wiarygodności informacji jest powiązane również pojęcie “fake news”, czyli “nieprawdziwa/fałszywa informacja”, które czasami jest umieszczana w Internecie specjalnie, aby wzbudzić sensację lub zamieszanie.

10 praktycznych porad, jak odróżnić informację wiarygodną od niewiarygodnej

1. Pamiętaj: opinie to nie fakty!

Czym różni się opinia od faktu?

Faktem jest coś, co miało miejsce lub jesteśmy pewni, że istniało, czyli możemy to potwierdzić za pomocą dowodów. Dowody te mogą być mierzone, obserwowane i sprawdzane. I niezależnie, kto będzie ich autorem wynik będzie taki sam.
Opinia to osobisty pogląd na dany temat, zależny od danej osoby, który może, ale nie musi być poparty faktami lub wiedzą. Opinii może być wiele na temat jednego faktu. Opinie bywają emocjonalne.

W komentarzach np. w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram, Youtube, Twitter, Nasza Klasa) i blogach znajdziesz przede wszystkim opinie, osobiste historie, a nie fakty. Opinia jest bardzo indywidualna i może różnić się w zależności od poglądów i emocji autora/autorki danego wpisu. Na temat jednego wydarzenia można znaleźć bardzo wiele opinii. Dlatego zawsze sprawdzaj fakty, czyli: daty, miejsca, liczby, nazwiska, opisy sytuacji tak jak w eksperymencie fizycznym.

2. Zawsze szukaj autora informacji

Jeżeli wpis, notatka, zdjęcie w internecie nie ma podanego autora (autorem może być człowiek, ale autorem może być też grupa osób lub organizacja np. Fundacja Zaczyn) to nie jest to wiarygodna informacja. Wiarygodne informacje mają podanego autora lub możesz o niego zapytać. Nawet w przypadku artykułów, które oznaczone są jako „naukowe” należy sprawdzić, kto jest autorem danej treści. A także sprawdzić, czy taka osoba istnieje, czym się zajmuje, czy zna się na temacie, o którym pisze. Szukaj publikacji, których autorami są osoby doświadczone lub eksperci w danej dziedzinie, osoby, których tożsamość można potwierdzić.

3. Pytaj o źródła danych

Jeżeli na stronie internetowej podana jest informacja, że “20% osób w Polsce lubi zielony kolor”, to wiarygodna i rzetelna strona internetowa poda informację skąd pochodzi taka wartość, np. przy wynikach badania pojawi się adnotacja “Główny Urząd Statystyczny, 2020 badanie: Jakie kolory lubią Polacy”. Po wejściu na stronę urzędu znajdziesz to badanie i potwierdzisz jego wiarygodność. Miejscami godnymi zaufania są strony urzędów, instytucji, dużych i znanych firm, dużych organizacji pozarządowych, autorytetów w danej dziedzinie, naukowców.

4. Nie opieraj się na jednym źródle danych

Jeżeli jakaś informacja budzi Twoją wątpliwość poszukaj w internecie jeszcze kilku miejsc, które piszą na ten sam temat. Sprawdź, czy dane się zgadzają? Czy wypowiedzi są takie same? Poszukaj również internetowej encyklopedii. Jeżeli nadal nie jesteś pewny rzetelności informacji – napisz do publicznej instytucji, która zajmuje się danym tematem i zapytaj, czy to, co znalazłeś zgadza się z ich wiedzą.

5. Sprawdź czy informacja jest oficjalna

Ważne dane sprawdź w danej instytucji – skontaktuj się na przykład przez oficjalną infolinię, np. w sprawie szczepień zadzwoń na infolinię NFZ, w sprawie emerytury zadzwoń na infolinię ZUS.

6. Bądź uważny na to, jak wygląda strona internetowa

Sprawdź jak wygląda strona internetowa, na której jest umieszczona informacja. Co to znaczy? Sprawdź czy strona jest aktualizowana (na przykład kiedy został umieszczony ostatni wpis – rok temu, a może dwa, a może nie ma podanej daty), czy jest zrobiona profesjonalnie. Czy linki (odsyłacze do innych stron) działają, czy grafika jest czytelna, czy grafiki i zdjęcia nie są obraźliwie, czy tekst się nie rozsypuje, czy na stronie nie ma zbyt wiele reklam, czy treści napisane są w sposób logiczny.

7. Data powstania danego materiału

Sprawdź, kiedy powstała dana informacja i kiedy została opublikowana. Czasami dane w internecie są nieaktualne, bo zostały umieszczone dość dawno, albo po prostu materiały na które się powołują nie są już aktualne. To dość ważne, bo świat się zmienia i stan wiedzy się zmienia.

8. Nie wierz zbyt emocjonalnym wpisom

Jeżeli dany artykuł jest pełen emocji i ocen, najprawdopodobniej nie będzie opierał się na faktach. Większość zawartych w nim informacji nie będzie rzetelna. Jeżeli czujesz, że artykuł Cię do czegoś namawia, a autor pisze, co masz robić – najprawdopodobniej to poglądy a nie wiarygodna informacja.

9. Uważaj na reklamy, szczególnie te zbyt okazyjne

Reklamy są częścią życia społecznego. Na niektóre z nich należy szczególnie uważać. Jeżeli reklama oferuje nierealne efekty, to najprawdopodobniej jest oszustwem. Przykłady: dieta cud, czyli schudniesz 10 kg w miesiąc bez zmiany nawyków żywieniowych, możliwość szybkiego zarobku 10 000 zł w tydzień bez wychodzenia z domu, wygrałeś samochód, wystarczy, że wyślesz smsa, pozbędziesz się zmarszczek przy pomocy kremu za 500 zł. Takie informacje powinny wzbudzić naszą podejrzliwość!

Nie klikaj w takie oferty i nic nie wypełniaj, nie podawaj swoich danych. Niestety, takie reklamy opierają się na ludzkich marzeniach, dlatego są wyjątkowo okrutne.

10. Skorzystaj ze stron, które sprawdzają informacje

W związku z zalewem nieprawdziwych informacji w sieci powstało wiele stron i organizacji, które zajmują się sprawdzaniem ich wiarygodności. Takie działanie czasami nazywa się “fact-checking”, czyli “sprawdzanie faktów”. W Polsce mamy kilka organizacji, które zajmują się tym tematem – jeżeli nie jesteś czegoś pewny. napisz do nich i zapytaj. Możesz też obserwować ich strony na bieżąco.

Stowarzyszenie Demagog – działa na rzecz poprawy jakości debaty publicznej w Polsce, tak aby bezstronna i wiarygodna informacja była podstawowym źródłem wiedzy obywateli.

https://demagog.org.pl/

Konkret24 – sprawdza informacje dziennikarskie

https://konkret24.tvn24.pl/

Na świecie strony sprawdzające wiarygodność informacji to: Crosscheck, Fake News Detector czy FactCheck. Niestety są po angielsku.

*

Korzystaj z Internetu. Nie bój się tego. Stosuj po prostu zasadę „ograniczonego zaufania” – tak jak w życiu. Nie wierz we wszystko, co przeczytasz! Nie bój się, że wszystko co czytasz jest nieprawdą. W internecie jest mnóstwo wspaniałych treści.